105. Särestads sn, gamla kyrkan. Nu på kyrkogården.

Pl. 82.

Litteratur: T 43. P. A. Säve, Berättelse 1863, s. 131 (ATA, tr. i ATS 3, 1873, s. 149); G. Stephens, ONRM 2 (1867–68), s. 738; R. Hjorth, Beskrifning öfver Åse härad (1902), s. 82 f.; Handlingar 1930, 35, 38 (restaureringsrapport) i ATA; O. Sjögren, Sverige 4 (1933) s. 306; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), passim.

Äldre avbildning: O. Erlandsson, träsnitt (i T 43).

Runstenen står rest på Särestads kyrkogård strax S om kyrktornet.

Den påträffades år 1851 2 fot djupt under tröskeln till södra ingångsdörren i den då rivna, gamla kyrkan. Därefter och intill 1938 har stenen stått på kyrkogården, lutad mot kyrkogårdsmurens södra sida, åt prästgården. Oaktat inskriften själv omtalar, att stenen ursprungligen varit lagd, restes den år 1938; därvid fästades den med järndubbar i cementgrund.

Granit. Längd 1,90 m., bredd 0,72 m. Stenen, som alltså ursprungligen varit en lagd häll, är på undersidan tämligen jämn, på översidan är den svagt välvd. Runorna äro flerstädes tämligen illa medfarna och läsningen på vissa håll svår.

Inskrift:

- mekr : lakþi : stin : þ̣ansi · ʀftiʀ : stinbiurn : s . . . : halbi : ut : hans : auk : su : hlka : sata · maria

[Hæ]mingʀ lagði sten þannsi æftiʀ Stenbiorn, s[un ... Guð] hialpi and hans ok su hælga Sancta Maria.

»Häming lade denna sten efter Stenbjörn, (sin) son(?). Gud hjälpe hans ande och den heliga Sancta Maria.»

Till läsningen: Före den första, nu synliga runan 2 **m** är ett stycke av stenen bortslaget, så att nu blott nedersta delen av en hst synes. Flagringen är bred upptill och smal nedtill. Tänkbara läsningar av denna runa är **i**, **a**, **e**; **a** är mindre sannolik, därför att man icke kan spåra bst, vilket stenens yta och utrymme eljest tillåter. Vid mitten av 3 **e** synes en i bottnen jämn fördjupning, som synes vara en punkt och med all sannolikhet är huggen. Över runans överdel synes ett brett streck, som till en stor **a**-bst, vilket emellertid torde vara en tillfällighet. Ett liknande streck korsar bst i 4 **k**. Bst i 6 **l** är svag och utgår strax nedanför hst:s topp. 8 **k** är ej stungen. Vid 10 **i** är en flagring i stenen, vilken också tagit bort en del av bst i 9 **þ**. R. 10 torde dock med säkerhet vara **i**. 16–21 **ansi · ʀf** äro illa medfarna. R. 16 är troligen **a** med bst i en fördjupning, särskilt vidgad åt höger. 17 **n** har mycket skadad bst, bortvittrad t. h. om hst. Mellanleden i 18 **s** är bortvittrad. Efter 19 **i** finns sannolikt en punkt såsom sk. 21 **f**: mellandelen av nedre bst har delvis borttagits genom en fördjupning i stenen. Numera syns av 34 **s** vänstra leden och halva mellanleden. I början av andra raden, före 34 **h** finnas möjligen svaga spår av en bst till **þ**. 53 **k** är ej stungen. Efter 58 **a** blott en punkt, mer har ej funnits.

Säve läser 3 **i**, 9 **i**, 10 **a**, 17–19 **sʀ**, 20 **i**; 34 **s** utelämnad; 40 **-n**, 52 **i**, 53 **m**, 57 **l**. På Säves teckning äro skiljetecknen markerade med **:** utom efter r. 14, 19 och 33. — Torin: 3 **i**, 20 **i**, 52 **il**; sk framför 35 **h** utelämnat, sk i form av 2 punkter efter 58 **a**.

Torin supplerar inskriften på det försvunna stycket av stenen sålunda: **un sin kuþan . kuþ.** — Stephens följer Säves läsning. Han transkriberar och översätter (s. 738) inskriftens sista del sålunda: *HELP ONT (soul) HIS, EKE (and) SEE (bless), o-HEAVEN-SEELY (Heaven-blissful) MARIA! (May the Heaven-blissful Mary help and see his soul!).*

Om namnet *Hæmingʀ* se U 101, om *Stenbiorn* Sö 218.

Samma vädjan till jungfru Maria för den dödes själ finns på Vg 122.

Särestads sn, Råglanna.

Enligt en ortsuppgift skulle i den gamla landsvägsbron i Råglanna by, Särestads sn, finnas en runsten. Den har av H. Jungner förgäves eftersökts. Troligen ha några i en gavelvägg vid brons södra gavelsida förefintliga, tämligen djupa och breda skåror tagits för runor. De äro dock enligt Jungner naturbildningar.

106[1], se s. 23.

107. Tuns sn, kyrkan.

Litteratur: B 955, L 1367. J. Hadorph, Annotationskladd (i: J. Peringskiöld, Monumenta 9, tr. såsom Reseanteckningar etc. i VFT 2: 1, 1901, s. 67); J. Peringskiöld, Monumenta 9, bl. 58; P. A. Säve, Berättelse 1863, s. 98 (ATA, tr. i ATS 3, 1873, s. 149); K. Torin, Register 1875 (VFA); R. Hjorth, Beskrifning öfver Åse härad (1902), s. 60; S. B. F. Jansson, Fyndrapport 1949 (ATA).

Avbildningar: E. Brenner, bläckteckning 1669 (i KB F m 27, s. 1), renritning (i KB F l 4 c, s. 51); J. Hadorph och P. Törnewall, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta samt 955).

Ett fragment av denna runsten, toppstycket, förvaras i Tuns kyrkas vapenhus, fastklamrat vid väggen t.v. om ingångsdörren. Fragmentet påträffades 1948 vid grävning för grundförstärkning utanför kyrkans östra gavel. Det var i två delar, vilka ha ihopsatts med stenkitt. På ett par ställen finnas rester av gammalt murbruk.

Återstoden av runstenen saknas nu, men större delen av detta stycke känner man genom uppgifter av J. Hadorph och E. Brenner på 1600-talet. I Hadorphs *Annotationskladd* omnämnes i Tun »en runsten i saker-

Fig. 165. Vg 107. Tuns sn, kyrkan. Fragment funnet 1948. Efter foto av E. Johannesson 1954.

[1] Detta nummer (106) reserverades av H. Jungner för inskriften L 1371, som felaktigt hänförts till Särestads sn, Åse hd. Denna runsten hör emellertid hemma i Bjärby sn och är troligen densamma som L 1381, Vg 114. En år 1949 nyfunnen runsten i Leksbergs sn, Vadsbo hd, har erhållit det sålunda ledigblivna numret 106.